

Ба Шурои диссертатсионии 6D.КOA-003-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, к. Буни Ҳисорак,
шаҳраи донишҷӯён, бинои таълими 7)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ – доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси – Молия, дотсенти кафедраи молия ва қарзи Донишгоҳи технологии Тоҷикистон Якубзода Маъруф Садруддин ба диссертатсияи Исмаилов Абдулҳафиз Фазлидинович дар мавзӯи «Такмилдиҳии маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунони иқтисодиёт» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз пешниҳод шудааст.

1. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя бароварда шудааст.

Мазмуну мундариҷаи диссертатсияи тақризшаванда ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисосҳои КOA назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз мутобиқат мекунад: 2.4. Пешгӯӣ ва банақшагирии буҷетию андозӣ дар иқтисоди бозорӣ; 2.5. Танзими андоз дар бахшҳои иқтисодиёт; 2.6. Назарияи танзими системаи буҷетию андозӣ; 2.9. Асосҳои назариявӣ, афзалиятҳои сиёсати андозӣ ва самтҳои асосии ислоҳоти системаи андозӣ; 2.16. Сиёсати буҷетию андозии давлат дар иқтисоди бозорӣ; 2.20. Дигаргунсозии системаи буҷетию андозӣ дар давраҳои гуногуни рушди иқтисодиёт: афзорҳо ва амсилаҳои мувофиқсозӣ; 3.14. Назария, методология ва методҳои заминавии андозбандии субъектҳои хоҷагидор; 3.30. Баҳисобгирии андоз ҳамчун унсури андозбандӣ.

2. Мубраияти мавзӯи диссертатсия

Раванди рушди иқтисодии кишвар ҳамчун омилҳои таъсиррасон барои таъмини маъмурикунонии андоз, инчунин боз ҳам соддаву дастрас намудани хизматрасонӣ ба шаҳрвандон ва андозсупорандагон мебошад. Ислоҳоти низоми маъмурикунонии андоз яке аз самтҳои асосии низоми андози кишвар ба ҳисоб рафта, роҳандозии он дар асоси истифодаи технологияҳои рақамӣ имконпазир аст. Тадбирҳои, ки дар самти ислоҳоти низоми маъмурикунонии андоз равона карда шудаанд, дар асоси принсипҳои иқтисоди рақамӣ ва ҷорӣ гаштани модули хизматрасонӣ ба андозсупорандагон амалӣ гардида, тибқи он муроҷиаткунандагон метавонанд

ариза ва ҳуҷҷатҳояшонро барои бақайдгирии давлатӣ ба мақомоти андоз ба тариқи электронӣ пешниҳод намоянд.

Дар маҷмӯъ барои беҳтар гардидани маъмурикунонии андоз корҳо дар асоси ислоҳоти раванди рақамикунонии иқтисодиёт тақвият дода мешавад. Бо назардошти мавҷудияти имкониятҳои истифодаи технологияи рақамӣ дар сатҳи минтақаҳо, камбудҳои зиёде дар самти роҳандозии чораҳои муҳими маъмурикунонии андоз оид ба татбиқи сиёсати андоз, мавҷуд набудани таҷрибаи пайваस्ताи амалӣ намудани таъсири танзими меъёрҳои андозҳо ва имтиёзҳои андозӣ ба буҷети давлатӣ, қисман ва нопурра истифода гардидани механизмҳои ҳавасмандкунандаи фаъолияти соҳибкорӣ, баҳисобгирии нопурраи истифодаи имтиёзҳо аз ҷониби андозсупорандагон, ҳанӯз ҳам нокифоя будани имкониятҳои хизматрасонии электронӣ ба андозсупорандагон, ва мубодилаи иттилоот ҷиҳати мутобиқ набудани баъзе муносибатҳои андозӣ миёни мақомоти андоз ва андозсупорандагон мавҷуданд.

Амалӣ намудани таҷрибаи барномаҳои рушди маъмурикунонии андоз дар мамлакат бо назардошти рушди иқтисодҳои иқтисодӣ ба инобат гирифта шуда, ҷиҳати шаффоф намудани ҳаҷми воридоти андоз ва таъмини истифодаи усулҳои механизми маъмурикунонии андоз равона мегардад. Ҳамеша ҷиҳати тақмили маъмурикунонии андоз дар инфрасохтори иқтисодиёти бозорӣ масъалаҳои мубрам ба вучуд меояд. Дар маҷмӯъ, тамоми тадбирҳои, ки дар сатҳи зарурӣ рушд меёбанд, ислоҳоти низоми андоз дар мамлакатро ба вучуд меоранд.

3. Натиҷаҳои мушаххаси илмии докталаб ба дараҷаи илмӣ пеш аз ҳама, аз навгонҳои илмӣ бармеоянд.

Навгонии илмӣ таҳқиқот аз асосноккунии таҳқиқи назариявӣ институтсионалии рушди маъмурикунонии андоз, раванди ташаккули механизми маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт ва дар ин замина таъмини шаффофияти воридоти андозҳо ба буҷети давлат иборат мебошад.

Натиҷаҳои муҳимтарини таҳқиқот аз инҳо иборат аст:

1. Дар асоси омӯзиши назарияҳои мухталифи олимони соҳаи иқтисод назарияи асоснокнамудаи ҳуди маллиф оид ба мафҳуми «маъмурикунонии андоз», пешниҳод гардидааст. Ҳангоми таҳқиқи асосҳои институтсионалии рушди маъмурикунонии андоз муайян гардид, ки таъмини шаффофияти чараёни андоз вобаста ба ташкил ва тақмили сохтори мақомоти андоз, тақмили низоми қонунгузорӣ дар соҳаи андоз ва танзими давлатии сохтори институтсионалии андоз иборат мебошад.

2. Дар асоси таҳқиқи методии маъмурикунонии андоз, механизми мукаммали андоз дар шароити гузариш ба иқтисоди рақамӣ арзёбӣ гардид, ки тарзу усулҳои ташкили раванди банақшагирӣ, танзимнамоӣ ва назорати андозро дар бар мегирад.

3. Дар асоси таҷрибаи хориҷӣ маълум гардид, ки раванди омӯзиш ва амалишавии механизмҳои маъмурикунонии андоз вобаста ба хусусияти андозбандӣ ва саҳми ҳуди давлат ҳангоми риояи моделҳои пешқадами низоми андози давлатҳои хориҷӣ басо муҳим аст. Механизмҳои навоваронае, ки дар кишварҳои хориҷӣ истифода мешаванд, метавонанд дар низоми андози давлати мо татбиқ шаванд. Чунин технологияҳои пешрафта, аз қабили blockchain, зеҳни сунъӣ, Интернетӣ босуръат, ҳисоббарории квантӣ, big- data ва ғайра дохил мешаванд.

4. Ҳолати муносири рушди маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт мавриди таҳлил қарор гирифт, ки зимни он тасдиқи маълумотҳо оиди баланд бардоштани самаранокии фаъолияти мақомоти андоз, беҳтар намудани сатҳ ва сифати хизматрасонӣ ба андозсупорандагон ҳангоми иҷрои уҳдадорихои андозӣ, назорати истифодаи имтиёзҳои андозӣ ва дигар самтҳои афзалиятдоштаи рушди маъмурикунонии андоз муайян гардид.

5. Арзёбии мушкilotҳо ва раванди вусъатдиҳии маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт дар диссертатсия таҷдиди назар гардида, оид ба сифати хизматрасониҳо ва раванди истифодаи технологияҳои рақамӣ, ки барои расидан ба ҳалли вазифаҳо ва мақсадҳои рушди маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт нигаронкунанда аст, мавриди таҳлил қарор гирифта шуд.

6. Дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт бо истифода аз моделҳои иқтисодӣ-риёзӣ, моделҳои коррелятсионӣ ва регрессионӣ, таъминоти риёзӣ ва барномавии пешгуикунии омории воридоти маблағҳои андоз, ки натиҷаҳои муҳимтарини нишондиҳандаҳои босамари маъмурикунонии андоз, аз ҷумла ҳолати истифодаи технологияҳои рақамӣ, пешниҳоди хизматрасониҳои электронӣ, таъмини ҳамгирии иттилоотӣ, роҳандозӣ намудани тартиби истифодаи меъёрҳои андоз, ҳавасмандгардонии фаъолияти соҳибкорӣ ва дар ин замина рушди низоми андози мамлакат бо мақсади таъмини шаффофияти воридоти андозҳо ба буҷети давлат, ки раванди тақмили маъмурикунонии андозро таъмин менамояд, муайян гардидааст.

4. Сохтори диссертатсия ва мазмуну мундариҷаи он.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, баррасии натиҷаҳо, хулоса, рӯйхати адабиёт иборат мебошад. Ҳаҷми умумии қор 189 саҳифаи матни

компютери ро ташкил додааст, ки аз расмҳо ва қадвалҳои зиёд, рӯйхати адабиёт, ки аз 153 номгӯй иборат аст, таркиб ёфтааст.

Дар муқаддима муобрамияти мавзӯ, дараҷаи таҳқиқи илмӣ, асоснок кардани объект, мақсад, вазифа ва фарзияҳои таҳқиқот муайян гардида, таҳқиқи назариявӣ, институтсионалӣ, методологӣ ва навгониҳои илмӣ ҷиҳати такмил ёфтани маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт нишон дода шудааст (саҳ. 4-14).

Дар боби аввали диссертатсия оиди **«Асосҳои назариявӣ ва институтсионалии маъмурикунонии андоз»** таҳқиқот гузаронида шудааст (саҳ. 15-74). Яка аз ҷабҳаҳои илмӣ боби аввали ин дар асоси таҳқиқҳои назариявӣ ҳамҷониба таҳияи муаллифӣ оиди мафҳуми маъмурикунонии андоз мебошад, ки дар қадвали 1.1.2 дар қатори нуқтаи назари дигар олимон чунин оварда шудааст “Маъмурикунонии андоз – ин маҷмӯи тадбирҳои амаликунандаи мақомоти андоз буда, таъмини риояи қонунгузорию андоз ва мунтазам таъмин намудани шаффофияти воридоти андозро баҳри нигоҳ доштани тавозуни молияи давлатӣ, ки бо дар назардошти пешниҳоди хизматрасониҳои электронӣ ва вусъатдиҳии ҳамкориҳои фосилавӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт таъмин менамояд, фаҳмида мешавад” (саҳ. 29).

Дигар нуқтае, ки дар кори илмӣ аз ҷониби муаллиф мавриди таҳқиқ қарор гирифта ва мазмуни баланди илмӣ дорад, ин ҷанбаҳои институтсионалии рушди маъмурикунонии андоз мебошад, доир ба марҳилаҳои рушди институтсионалӣ тадқиқшавии санадҳои меъёрию ҳуқуқи дар соҳаи андоз аз ташкили институтҳои расмӣ андоз ва рушди минбаъдаи он, то имрӯз унвончу дар диссертатсия нишон додааст. Таъмини иҷрои Конститутсия, фармонҳо ва амрҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарорҳои яқояи Маҷлиси миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф намудааст, қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ, ки аз рӯзҳои аввали таъсиси институтҳои расмӣ андоз ҷанбаҳои институтсионалии рушди маъмурикунонии андозро ташкил медиҳад дар диссертатсия мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. (саҳ. 36-50).

Натиҷаи дигаре, ки дар раванди институтсионалии маъмурикунонии андоз дар рисолаи илмӣ аз ҷониби диссертант таҳқиқ шудааст, рақамикунонии мақомоти андоз мебошад, ки дар доираи амалӣ намудани қонунгузорӣ мақомоти андоз айни ҳол бо 33 адад ташкилотҳои молиявӣ қарзӣ созишномаҳои ҳамкорӣ оид ба табодули электронии маълумот ба имзо расонида шуда, қушодани суратҳисобҳои бонкӣ ба таври электронӣ амалӣ шуда истодааст, ки бо ин тартиб шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ имконият доранд ба ташриф овардан ба мақомоти андоз мактуби ахборотӣ

оид ба кушодани суратҳисоби бонкиро дар шакли электронӣ дастрас намоянд. (саҳ. 54).

Боби дуюми диссертатсия оиди «**Ҳолати муосири маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт**» натиҷагирӣ гардида (саҳ. 75-125), унвончӯ вобаста ба раванди ташаккулёбии механизми маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт дар саҳифаи 76 қайд намудааст, ки раванди ташкили механизми маъмурикунонии андоз бо андешидани чораҳои маъмурӣ ҷиҳати иҷро намудани уҳдадории андоз воситаи муҳим ба ҳисоб рафта, асоснокнамоии самтҳои фаъолияти мақомоти андоз, иҷрои вазифаҳои мақомоти андоз, ошкор намудани шаффофияти назорат, мустаҳкам намудани интизоми андозбандӣ ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ ва танзимнамоии муносибатҳои андозбандиро дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт амалӣ менамояд. Натиҷаи дигари арзишманд вобаста ба ҳолати мазкур муайян гардидани механизми маъмурикунонии андоз мебошад, ки унвончӯ раванди ташкили механизми андозро дар истифодаи шаклу усулҳои банақшагирӣ, танзимнамоӣ ва назорати андоз арзёбӣ намудааст. (саҳ. 77-80).

Таҳлилҳои дақиқан анҷомдодаи унвончӯ арзишмандии диссертатсияро нишон медиҳад. Таҳқиқоти анҷомёфта вобаста ба ҳиссаи даромадҳои андозӣ дар афзалиятҳои маъмурикунонии андоз арзёбӣ гардидааст, ки таъмини шаффофияти воридоти андоз яке аз масъалаҳои асосии такмили низоми маъмурикунонии андоз буда, дар ин самт пайгирӣ гардидани дастурҳои Ҳукумати мамлакатро ҷиҳати афзудани ҳаҷми нишондандаҳои даромади бучети давлатӣ муайян намудааст. (саҳ. 114-115). Ҳамчунин, унвончӯ рушди маъмурикунонии андозро дар шаффофияти воридоти андоз маънидод мекунад, агар дар самти рақамикунонии андоз чораҳои дахлдор баҳри таъмини рушди афзалиятҳои соҳа, аз ҷумла: барои таҳлили сифати маълумотҳои воридгардида, барои таҳлили пардохтҳои андозии ба шахси дуом ва сеюм тааллуқдошта, барои тартиби дурусти муқоисаи маблағҳои барзиёд пардохшуда ва ғайра дар фаъолияти мақомоти андоз пайгирӣ карда шавад. (саҳ. 121).

Муаллифи диссертатсия исбот намудааст, ки рушди самтҳои афзалиятдоштаи маъмурикунонии андоз бояд барои баланд бардоштани эътимоднокии андозсупорандагон равона карда шавад, зеро тавачҷуҳ ва баланд бардоштани эътимоднокии андозсупорандагон ба азхуднамоии тартиби истифодаи хизматрасониҳои электронӣ равона шуда, имрӯзҳо мақомоти андоз тавассути гузаронидани корҳои фаҳмондадиҳию тавзеҳотӣ иҷрои уҳдадорихи андозро зиёд менамояд. (саҳ.125).

Дар боби сеюм «**Дурнамо ва самтҳои асосии такмилдиҳии маъмурикунонии андоз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон**» мавриди таҳқиқ қарор

дода шудааст. Дар боби мазкур унвонҷӯ масъалаҳои зерини мушкилотҳо ва роҳҳои беҳтар намудани маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт, такмилдиҳии раванди маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт, дурнамои рушди маъмурикунонии андозро натиҷагирӣ намудааст (саҳ. 126-168).

Доир ба масъалаи муайян гардидани мушкилотҳо ва роҳҳои беҳтар намудани маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт дар диссертатсия оварда шудааст, ки мушкилотҳо ва афзалиятҳо ҳамеша дар раванди андозбандӣ мавҷуданд. Барои муайян гардидани мушкилотҳои андоз мақомоти андоз ҳамеша дар заминаи дуруст ба роҳ мондани робитаҳо бо андозсупорандагон ва дастрасӣ оид ба таҷрибаи истифодаи технологияҳои рақамӣ роҳи ҳалро меандешанд. (саҳ.126). Дар диссертатсия вобаста ба сабабҳои ба вучуд омадани мушкилотҳо, роҳи ҳалли мушкилоти андозбандӣ дар шароити рақамикунонӣ натиҷагирӣ гардидааст (саҳ.129).

Натиҷаҳои муҳимтарини рушди маъмурикунонии андоз баъд аз солҳои 2000-ум дар таҳқиқи кори диссертатсионӣ ба даст омадаанд. Тавре аз натиҷаҳои зербоби 3.2. бармеояд такмилдиҳии маъмурикунонии андоз чораҳои дахлдори татбиқи ҳадафҳои Стратегияи миллӣ ва барномаҳои рушди маъмурикунонии ба ҳисоб меравад. Натиҷаҳои муҳими самтҳои такмилдиҳии маъмурикунонии андоз дар зиёд гардидани хизматрасониҳо аз самаранок арзёбӣ гардидани истифодабарии он мебошад. Аз ин бармеояд, ки зарурати истифодаи хизматрасониҳои электронӣ яке аз самтҳои аввалиндараҷаи такмилдиҳии маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт ба ҳисоб меравад. Зимни таҳлилҳо муайян гардид, ки дар соли 2022 шумораи андозсупорандагоне, ки эълomiaҳои худро дар шакли электронӣ пешниҳод менамоянд, беш аз 6,5 ҳазор адад зиёд гардиданд. Айни ҳол, зиёда аз 155,0 ҳазор субъекти хоҷагидор эълomia ва ҳисоботи худро тариқи электронӣ пешниҳод намуда истодаанд. (саҳ.144 - 145).

Аҳамияти илмии кори диссертатсионии муаллиф дар самти рушди маъмурикунонии андоз аз он иборат мебошад, ки дар таҳқиқоти илмӣ усулҳои индуксия ва дедуксия, мушаххаскунӣ, умумикунонӣ, ягонагии инкишофи таърихӣ, деаликтикӣ ва мантикӣ дар шинохти рушд, усулҳои иқтисодӣ-омории чадвалӣ ва графикӣ, таҳлили коррелятсионӣ-регрессионӣ, моделсозӣ ва пешгӯии равандҳои андозбандиро бо истифода аз пакети барномаҳои EXCEL ба таври васеъ истифода намудааст. (саҳ.159). Натиҷаҳои муҳими арзишноки диссертатсия дар он мебошад, ки муаллиф бо истифода аз моделҳои истифодагардида, дурнамои омилҳои натиҷавиро то давраи соли 2030 пешгӯӣ намудааст.(саҳ.160-165).

Қисмати хотимагии диссертатсияи тақризшаванда бо хулосаю натиҷаҳои асосии илмӣ ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои зимни баррасии масъалаҳои рушди маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодӣ дар 13 банд пешниҳод гардида, рӯйхати адабиёти истифодашуда оварда шудааст (сах. 169-189).

5. Асоснокӣ ва этимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда

Асоснокии ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии рушди маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодӣ аз маҷмӯи назарияҳои таҳқиқгардида ва тавсияҳои амалӣ оид ба мукамалгардонии рушди низоми маъмурикунонии андоз иборат мебошад.

Дарачаи этимоднокии натиҷаҳои диссертатсия бо назардошти арзёбӣ гардидани таҳлили нишондиҳандаҳои санадҳои меъёрӣ ва коркарди нишондиҳандаҳои омӯрӣ аз рӯйи натиҷаҳои таҳқиқот, инчунин таълифоти муаллиф этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқотро тасдиқ менамояд. Доир ба таҳқиқи ҷанбаҳои назариявӣ амалии диссертатсия хулоса ва тавсияҳо барои татбиқи натиҷаҳои кор дар асоси таҳлили ҳамаҷониба нишон дода шудааст, ки аз сатҳи этимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот шаҳодат медиҳад. Хулосаи диссертатсия аз натиҷаҳои асосии илмӣ иборат буда, дар он тавсияҳо оид ба истифодаи натиҷаҳои амалишаванда, ки дар асоси таҳлили натиҷаҳои илмӣ-амалии таҳқиқот омода шудаанд, дода шуд.

Натиҷаҳои муҳими таҳқиқот дар чараёни таълиму тадриси фанҳои «Андоз ва андозбандӣ», «Назария ва таърихи андоз», «Низоми андози Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Назорати андозӣ», инчунин дар амалияи фаъолияти қорӣ мақомоти андоз ва гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия карда мешавад.

6. Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо

Аҳамияти илмӣ таҳқиқоти мазкур дар асоси таҳқиқи назариявӣ ва амалии рушди маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодӣ ифода гардидааст. Ҷанбаҳои назариявии диссертатсия аз асосноккунии назияҳои пайдогардидаи мафҳуми маъмурикунонӣ ва назорати андоз иборат буда, ҷиҳатҳои илмӣ он дар диссертатсияи мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Тамоми самтҳои муайянгардидаи маъмурикунонии андоз имкониятҳои васеи масъалаҳои таҳқиқотиро фаро гирифта, вобастагии мутақобилаи илмӣ ва амалиро таъмин менамояд. Дар қорӣ таҳқиқоти мазкур равишҳои илмӣ бо ёрии методҳои таҳқиқотӣ ҷиҳати асоснок намудани навгонии илмӣ, таҳлилу хулосанамой гардидааст.

Аҳамияти амалии кори диссертационӣ дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои бадастомада, механизми самараноки маъмурикунонии андоз ва беҳтар намудани сифати хизматрасониҳои электронии андозсупорандагонро бодарназардошти имкониятҳои васеӣ рақамикунонӣ дар бар мегирад. Тавсияҳои амалӣ, татбиқи усулҳои методии дар диссертатсия таҳлилу баррасӣ гардидаи ҷиҳати коҳиш додани шаклу усулҳои анъанавии идоракунии андоз ва дар ин замина фароҳам овардани хизматрасониҳои электрониро ба андозсупорандагон пешниҳод менамояд. Пешниҳодҳои мушаххаси муаллифро ҳангоми таҳияи лоиҳаи стратегияю барномаҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти тақмили низоми маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодӣ истифода бурдан мумкин аст.

Аҳамияти иқтисодӣ дар натиҷаҳои диссертатсия ба он равона гардидааст, ки рушди нишондиҳандаҳои маъмурикунонии андоз дар раванди рақамикунонии иқтисодӣ тавассути роҳандозӣ намудани хизматрасониҳои электронӣ дараҷаи эътимоднокии андозсупорандагонро баланд намуда, шаффофияти воридоти андоз ба бучети давлатро таъмин менамояд. Фаъолияти бонизоми мақомоти андоз дар заминаи рушди маъмурикунонии андоз устувории риояи меъёрҳои танзимкунандаи қонунгузорӣ ва самаранокии истифодаи хизматрасониҳои рақамиро дар баҳши фаъолияти соҳибкорӣ таъмин менамояд.

Аҳамияти иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Навгониҳои дар диссертатсия оварда шуда, хусусияти иҷтимоӣ ва иқтисодиро дар бар мегиранд. Муқаророти дар диссертатсия натиҷагирӣ ёфта, бештар ба афзалияти иҷтимоии рушди соҳаҳо нигаронида шуда, имкониятҳои гузариш ба иқтисоди рақамӣ арзёбӣ менамояд. Яъне, иқтисоди рақамӣ барои андозсупорандагон имконияти васеӣ пардохтҳои андоз, пешниҳоди ҳисоботи андоз ва назорати маълумотҳоро тавассути истифодаи барномаҳои электронӣ ва пакети махсуси низоми иттилоотӣ таъмин менамояд. Чунин тадбирҳо имконият ба вуҷуд меоранд, ки амалиётҳои ғайрирасмӣ дар иқтисодӣ коҳиш ёфта, шаффофияти дарсмадҳои бучеди давлат ба танзим оянд.

7. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ

Мақолаҳои нашрнамудаи муаллиф таркиби асосии диссертатсияро дар бар гирифта, дар доираи мавзӯи таҳқиқгардида аз тарафи муаллиф 29 мақолаи илмӣ ба чоп баровардааст, ки аз он 5 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои аз ҷониби КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия шуда, нашр гардидаанд. Инчунин, мақолаҳои дар конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ нашр гардида, мухтавои асосии мавзӯи таҳқиқоти рош нишон медиҳад.

8. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботҳои муқарраргардида

Диссертатсияи тақризшаванда ба муқаррароти «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30 июни соли 2021, № 267) омода гардида, муқаддимаи он, мубрамии мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқоти мавзӯи илмӣ, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ва мавзӯҳои илмӣ, мақсад, вазифаҳо, объект ва предмет, фарзия, асосҳои назариявӣ илмӣ, асосҳои назариявӣ методологӣ, сарчашмаи маълумот ва пойгоҳи таҳқиқот, навгонҳои илмӣ, нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои он, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии доктараи дараҷаи илмӣ, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия, интишороти аз рӯи мавзӯи диссертатсия, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия ба таври муқаммал моҳияти диссертатсияро дар бар гирифтаанд. Инчунин, меъёрҳои дигари риояи диссертатсия нисбат ба ҳаҷм, истифодаи ҷадвал ва расмҳо, тартиби ҷойгирнамоии рӯҳати адабиёт ба инobat гирифта шудаанд.

Диссертатсия сохтори мантиқан муқаммал дошта, натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф арзиши илмӣ доранд, метавонанд дар тақмили минбаъдаи рушди низомии маъмурикунонии андози Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври васеъ истифода бурда шаванд.

Автореферати диссертатсия аз ҷиҳати сохтор ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқ мебошад. Дар автореферати диссертатсия мазмунӣ асосӣ, муҳтавои қор, натиҷаҳо ва хулосаҳои таҳқиқот натиҷагирӣ гардидаанд. Мазмуну муҳтавои автореферат ба муқаррароти асосии диссертатсия мувофиқ мекунад.

9. Эрод ва тавсияҳо доир ба диссертатсия

Дар қатори бартариятҳо таҳқиқоти диссертатсионӣ дорои норасоӣҳо низ мебошад, ки ба онҳо дохил мешаванд:

1. Аз ҷониби муаллиф дар ҷадвали 1.3.1 Номгӯй ва ҳиссаи воридоти андозҳо дар миқёси мамлакатҳои Осиёи Марказӣ барои соли 2022 таҳлил гардидааст, агар диссертатсия ҳамзамон номгуи пурраи андозҳо бо меъёрҳо ва вақти сарфшаванда барои пардохти онҳо таҳқиқ ва муайян мекард, дар ин ҳол баҳодиҳии вазъи маъмурикунонии андоз дар давлатҳои таҳлилшаванда дақиқ гардида, қори илми сатҳи баландтарро касб мекард;

2. Дар диссертатсия аксаран масъалаи таҷрибаи давлатҳои хориҷӣ тадқиқ гардида, масъалаҳои муқоисавӣ онҳо бо кишвари мо хусусан давлатҳои ҳаммонанд ба мисли давлатҳои рӯбаинкишоф камтар тадқиқ гардидаанд;

3. Дар боби 2-юм ҳангоми истифодаи нишондиҳандаҳои омӯрӣ диссертатсия давраҳои гуногунро мавриди таҳлил қарор додааст, ки ба

нодуруст таҳлил гардидани динамика ва тамоюли рушди масъалаи таҳқиқшаванда оварда мерасонад (мисол: чадвали 2.2.1. солҳои 2016-2022, расми 2.2.1. ва 2.2.2 солҳои 2015-2022), расми 2.2.3 ва чадвали 2.3.2 солҳои 2013-2022, чадвали 2.3.3 солҳои 2017-2022), беҳтар мебуд агар дар ҳамаи давраи таҳқиқот солҳои ягона таҳлил мегардид;

4. Яка аз роҳҳои ҷалб ва афзоиши сармоягузори хусусӣ ба рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз пешниҳоди имтиёзҳои андозӣ ва таҳлили самаранокии онҳо ба шумор мераванд, ки яке аз ҷузъҳои такмили маъмурикунонии андоз буда, дар кори илмӣ аз таҳқиқ дур мондааст.

5. Барои беҳтар гардидани сифати кор дар зербоби 3.1 вазъи мушкилотҳои маъмурикунонии андоз аз мушкилотҳои рақамикунонии андозҳо, дар шакли алоҳида ба таври чадвали таҳлили SWOT (сабабҳо ва омилҳои таъсиррасон) тавсиф мегардид, диссертатсия сатҳи болотарро касб мекард.

Бояд қайд намуд, ки норасоии камбудии ҷойдошта ба мазмуну муҳтавои диссертатсия таъсири ҷиддӣ намерасонад ва сатҳи назариявӣ амалии кори илмиро коҳиш намендиданд.

Хулоса

Диссертатсияи Исматов Абдулҳафиз Фазлидинович дар мавзӯи “Такмилдиҳии маъмурикунонии андоз дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт” аз рӯи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз дар сатҳи зарурӣ омода гардида, аз ҷиҳати мазмун ба талаботи бандҳои 31, 33, 34, 35 “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №267 аз 30 июни соли 2021 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси номбурда мебошад.

Муқаррази расмӣ, доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси – Молия, дотсенти кафедраи молия ва қарзи Донишгоҳи технологии Тоҷикистон

Яқубзода М.С.

Дурустии имзои «М.С. Яқубзода»-ро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо, коргузори ва назорати Донишгоҳи технологии Тоҷикистон

Раҳматулло

Нусратулло

“ 27 ” 11 2024с.

